

ZADRUGAR

GLASILO NABAVLJALNE ZADRUGE VSLVŽBENCEV DRŽ. ŽEL.

Štev. 7

LJUBLJANA, 20. JULIJA 1932.

Leto VIII.

— k:

Mednarodna zadružna zveza praznuje zadružni dan

Podobno, kot imamo razne cerkvene in državne praznike, ki nas spominjajo gotovih dogodkov in osebnosti, tako si je zbralo tudi mednarodno zadrugarstvo svoj dan v letu, ki naj nas spominja prav posebno zadružne ideje. Tiho in skromno proslavljamo ta dan v letu in se pri tej priliki poglobimo v bistvo zadružništva, pregledamo njega zgodovino in razvoj, uspehe in neuspehe naših zadrug in našega zadružnega delovanja in črpamo novih moči in idej za bodočnost.

Spominjati se moramo danes onih skromnih, priprostih ljudi, ki jih imenujemo ročdalske pijonirje. Pred 82 leti so na mah postavili svoj manifest, idejni temelj svoji zadrugi, in je njih temelj tako temeljit, vsestranski, da velja v glavnem še danes. Primerjati bi jih mogli po njih priprostosti in neizkušenosti ter po dovršenosti njih nauka z apostoli ali proroki. Oznanjali so v resnici tudi nov nauk, ki vsebuje poleg gospodarskih navodil tudi načela etične vrednosti. Oznanjali so ljubezen do bližnjega, pravičnost napram vsem.

Zadružništvo ne dela razlike med političnimi strankami, ne med verami, ne med narodi in rasami, zadružništvo zahteva po svojem bistvu popolno nevtralnost, enakopravnost vseh ljudi — članov zadrug. In tako in le tako je mogla postati zadružna ideja in zadružništvo mednarodno gibanje, nekaka religija. »Zadružništvo je iskanje pravičnosti,« je dejal nekoč dr. Krek, in to iskanje pravičnosti je sila, ki je človeku prirojena, in ki se tem bolj pokaže ter izraža, čim več ima človek srčne kulture in plemenitosti v sebi.

Mali ljudje so si postavili svojo prvo zadrugo, prodajalno, da bi si olajšali svoj gospodarski položaj. Njih ideja se je razširjala, zadruge so rastle, ustvarile so si svojo centralo, zvezo zadrug. In tako imamo pri nas v Jugoslaviji 17 zadružnih zvez, podobno kot v drugih državah. Poedine take glavne zveze pa so organizirane v Mednarodni Zadružni Zvezi, ki ima sedež v Londonu.

Omenili smo gori bistvo našega mednarodnega združnega gibanja, naše združne religije, oglejmo si še malo našo vrhovno centralo, Mednarodno Zadružno Zvezo.

Ustanovljena je bila skoro pred 50 leti, tedaj dobrih 30 let za tem, ko je bil položen temelj današnjemu modernemu združništvu in ustanovljena prva konzumna zadruga po principu ročdalskih pionirjev.

Danes ima že članice po vsem svetu, v 41 državah ter je v njej indirektno včlanjenih 77.500 zadrug, ki predstavljajo preko 77 milijonov zadrugarjev, ali ca. 250 milijonov ljudi.

Prometa so imele nabavljalne zadruge preko 800 milijard dinarjev, deležev 58 milijard, rezervnega kapitala 32 milijard. Omeniti moramo tu, da imajo pri tem zadruge v Sovjetski Rusiji glavno udeležbo, 48,900.000 članov, 620 milijard prometa, 23 milijard deležev in 22 milijard rezervnega kapitala.

Delovanje Mednarodne Zadružne Zveze je zelo obširno in vsestransko. Z. Z. prireja mednarodno združno šolo, kjer se spopolnjujejo in vzgajajo interesenti vsestransko v ideologiji združništva in v praktičnem poslovanju v vodstvu zadrug. Prireja nadalje mednarodne združne konference, kjer se sestajajo iz raznih držav strokovnjaki, ki proučavajo mednarodni gospodarski položaj in stališče, ki naj ga zavzemajo k njemu zadruge. Z. Z. ima svoj lastni urad za proučavanje teh vprašanj in sprejema ter daje informacije in navodila o vseh principijelnih in trgovskih vprašanjih.

Mnogo truda in denarja žrtvuje Zveza za združno propagando. Če skrbi že doma vsaka zadruga ali združna zveza za nabiranje in poučevanje članov, podpira Zveza tako propagando, jo pomaga organizirati, prireja konference, potovanja in ogleda v Evropi in drugih kontinentih. Mednarodna Zadružna Zveza izdaja svoje glasilo, ki izhaja v treh jezikih (angleško, nemško in francosko), v katerem sodelujejo odlični strokovnjaki na polju zadrugarstva. Tu lahko črpajo novih idej in moči vse zadruge, predvsem idejni voditelji zadrug in združne propagande po raznih deželah in državah po širnem svetu.

Po svojem številu, po svojem kapitalu in prometu, po svoji organizaciji, predvsem pa po svoji ideologiji predstavlja danes mednarodno združništvo že močan faktor, ki se skuša uveljaviti tudi politično v dopustnih mejah. Naša Zveza je predala razorožitveni konferenci v Lozani spomenico, v kateri zahteva, naj delajo državniki na to, da pride že enkrat do miru in sprave med narodi, do omejitve in ukinjenja priprav za barbarsko medsebojno klanje. Združništvo ne more odobravati vojne, ki je po večini rivaliteta med posameznimi skupinami kapitalistov.

Kot je združništvo predvsem ideja, nekaka religija, priprava za nov družabni red, potem šele trgovina, ki prodaja živila, tako je tudi naša Mednarodna Zadružna Zveza predvsem naša centrala, ki zbira in daje ideje, dela propagando, širi misel združništva. Ima pa svoje pomožne

organe, ki so: Mednarodna nakupovalna družba, Mednarodna zadružna banka in Mednarodna zavarovalnica. Imena povedo, kaj delajo ti pomožni organi. Podobno, kot so zadruge ustvarile svoje nabavne centrale, te spet svoje velenakupne družbe, tako postoji ena Mednarodna nakupovalna družba, ki skuša organizirati medsebojno izmenjavo blaga med posameznimi državami in kontinenti. V analognem smislu posluje Mednarodna zadružna banka in zavarovalnica.

To bi bil kratek opis, kaj je Mednarodna Zadružna Zveza. Četrta milijarde ljudi je v njej organiziranih, na sto tisoče je zadrug in zadruginih odborov in odbornikov, in v tem velikem številu združnikov se posameznik izgubi. Ne pomeni nič, dokler dela proti principom tega svetovnega mednarodnega gibanja. Je pa lahko kamen, ki pomaga graditi mednarodno združno stavbo, kadar in dokler dela pošteno v duhu in v principu pravega združništva.

Ena desettisočinka pomeni naša Nabavljalna zadruga s svojim članstvom napram članstvu ostalih zadrug. Majhni smo, vendar, kot so bili neznatni prvi pionirji, tako tudi mi lahko mnogo pripomoremo k razvoju novega združnega družabnega reda.

Omeniti moramo še nekaj: Šele letos se smemo imenovati člane Mednarodne Zadružne Zveze, kar nas je včlanjenih v Savezu Nabavljalnih zadrug. Ovira za sprejem je bil princip združništva: prostovoljno članstvo. Po stari naši Uredbi o Nab. zadrugah od 5. dec. 1920 je bilo članstvo prisiljeno. Sicer samo na papirju, v praksi se to ni izvajalo, vendar so se spodtaknili v Londonu, poprej še v Beogradu ob te določbe ter nas niso hoteli sprejeti v svoje članstvo. Tudi so nam očitali doma in v inozemstvu, da imamo privilegirano stališče napram ostalim zadrugam v državi, imenovali so nas »državno zadrugarstvo« itd. Vendar pa moramo v tem pogledu nekaj priznati: Najmanj za dobo 10 let ali še ene generacije rabimo, če ne v Sloveniji pa drugod, pomoči ter injekcije od zgoraj. Materijalne pomoči, predvsem pa impulza.

Vzemimo samo naš slučaj. Kdo bi bil danes združnik, kdo bi danes govoril o združništvu v taki meri, če ne bi bilo Uredbe o Nab. zadrugah? V začetku so nas silili, prisilili, da začnemo o tem razpravljati, misliti, in danes že raste samo od sebe število onih intelektualcev, ki so se posvetili z vso vnemo delu v združništvu. Je neprirodno in proti ideologiji združništva, da se ustvarjajo nekake kaste državnih združnikov, da se ustvarjajo »državne zadruge« (zadruge državnih nameščencev), katerim se dajejo gotovi privilegiji. Ustvarja se s tem nerazpokošenje med ostalimi, nepriviligiranimi zadrugami. Vendar bo tudi tu obveljal princip: Ljubezen gre skozi želodec. In samo radi teh privilegijev ter pomoči ob začetku ustanovitve se bo skušalo na hitro ustvariti to, kar so drugi ustvarili že davno, pred desetletji. Gotovo se s to pomočjo marsikatera uprava omehkuži in ni sposobna ali voljna, v normalnih prilikah in pri enakih

eksistenčnih pogojih prospevati in konkurirati privatni trgovini; toda danes imamo že skoro izenačene predpogoje, in mi napredujemo.

Človek ne živi samo od kruha. In zadružništvo je predvsem ideja, religija, svetovno gibanje, katero se ne sme izdati radi malenkostne lokalne ali osebne koristi. Zato se je treba združevati še dalje in ne smejo nas ovirati razlike ali privilegiji posameznih vrst zadružnikov, n. pr. državnih nameščencev itd. Enakost, bratstvo, pravičnost!

Z enotnim gibanjem strnjenih množic konzumentov bomo več dosegli, kot če se cepimo v kaste privilegiranih in nepriviligiranih. Tudi tu si ne moremo ničesar očitati. Držali smo se vedno zadružnega principa, prodaje po tržnih cenah, ali malo izpod nje, največ zato, da radi svojih privilegijev ne izigravamo in ne škodujemo raznim konzumom, ki ne uživajo teh ugodnosti.

Če najdemo v vsaki vasi po dve ali tri hranilnice, konzumne zadruge itd., je to posledica brezkompromisnosti, posledica politike in politikujočih voditeljev zadružnega gibanja. Ni čudno, če se tudi ljudstvo loči v tabore in stranke, a trgovec se pa smeje. Morda je pri nas celo dobrodošel zakon o Nab. zadrugah z vsemi svojimi privilegiji, da se ustanovi nevtralnno zadružništvo med državnimi nameščenci, morda bodo oni pomagali kot tretji udeleženec zaključiti to borbo in rivaliteto, ki ni v čast slovenskemu zadružništvu.

Razvijamo se dobro, razvijamo se še, v nas je še dovolj novih sil, da se spopolnujemo in učvrstimo. Izvedli bomo misijo, da se popolnoma ujediniimo v Mednarodni Zadružni Zvezi, kot intelektualci in nositelji zadružne ideje.

E. T.:

Zadružni duh

Boj za obstanek in stremljenje navzgor, to je dvoje pglavitnih vzpodbud k vsem našim dejanjem. Človek, žival in rastlina so enako pokorni naravnemu zakonu, ki nalaga vsakemu bitju borbo za življenje, včasih borbo z vsemi sredstvi, trdo in okrutno borbo. Poglavitno pa, kar dviga človeka nad žival, je brez dvoma njegova volja za napredkom. Koža preko pleč nam ni zadostna obleka, naš duh se ne zadovolji z lenim počivanjem v senci sprejetih vtisov. Človek hoče več, lepšega, boljšega, višjega, skratka popolnejšega.

Tako sta torej dve jaki sili, ki predvsem odločujeta o naših dejanjih: Prva je silni gon, po katerem išče posameznik v boju za življenje opore le v sebi samem, kljubujoč vsaki tuji volji. Druga pa je nagnjenje k združevanju sil. Pot navzgor namreč vodi človeka neizogibno do takih zaprek, kakršnih moč posameznika ne more obvladati. Premaga jih lahko le vsota moči posameznikov, združenje sil, ki krči pot z zvestim sodelovanjem. Tako je rodila naše notranje nagibanje k združevanju zavest, da človek

sam samcat, iztrgan iz sorodne okolice, izgubi ves svoj pomen na tej zemeljski kroglji.

Ta dvojni pojav nas v današnjem življenju obdaja z vseh strani, in niti, ki jih plete ena in druga plat; se čvrsto prepletajo v umetniško, čudovito tkanino: individualizem in kooperatizem v širšem pomenu, to sta brez dvoma oba pola našega gospodarskega stanja. Nas zadrugarje zanima predvsem drugi del, kooperatizem, gospodarsko sodelovanje.

Najjačje se je v naših dneh razmahnila sila gospodarskega združevanja v delniških družbah, koncernih, trustih in kakor še sicer nazivamo združitve kapitala. Da res, tudi zadružno gibanje je pognalo korenine v globino in širino. Toda ker je prav, da se ne ogledujemo vedno le v svojem najožjem krogu, in ker so nekateri često poskušali uvrščati zadruge neposredno v red delniških družb, je tudi dobro, da si predočimo nekatere zanimiva snovanja v teh družbah.

Znanje je oče bogastva, neznanje pa oče siromaštva. Znanje in bogastvo gresta torej roko v roki in zato je naravno, da so bogatini prvi spoznali moč združevanja. Zložili so dele svojih premoženj v eno samo veliko imetje in so izročili upravljanje te skupne imovine sposobnemu človeku, ki si je znal pridobiti njihovo zaupanje. Ustvarili so delniško družbo takole: Najpoprej so določili vrednost imetja, ki so ga nameravali doseči z združitvijo. To vsoto so razdelili na določeno število enakih delov. Kolikor takih delov je kdo prispeval k skupnemu premoženju, toliko zadolžnic mu je bilo izročenih. Zadolžnice so dobile ime delnice ali akcije in se ne glase na ime, temveč jih vsakdo lahko kupi in proda naprej, kar pa nas tu dalje ne zanima. Delničar je vso svojo dolžnost izvršil z vplačilom deleža, s prispevanjem h glavnici in je s tem dobil vso pravico do odločanja in vso pravico na dobiček. Vsaka delnica zajamči posestniku pravico do enega glasu pri glasovanju na zborih, čisti dobiček pa se razdeli na toliko delov, kolikor je izdanih delnic, in za vsako delnico prejme posestnik en tako določen del dobička. Čim več delnic torej kdo ima, tem več ima odločujočih glasov na občnih zborih, tem večji delež na dobičku. Vidimo, da so v delniški družbi razdeljene vse pravice po razmerju prispevanega kapitala. Kapital pa je delničarjem tudi dobrodošel pojem, da se zanj skrijejo, kadar je govora o odgovornosti. Delničarji so dali kapital na razpolago in nočejo tvegati ničesar več, nočejo nositi nobene odgovornosti za eventualna zla dejanja, ki bi bila s tem kapitalom storjena. Kapital je mrtva reč, ki jamči lahko le sam zase. Njemu delničarji niso mogli naprtiti odgovornosti, to neprijetno dolžnost so naložili na ramena direktorjev. Vendar gospodarska odgovornost in jamstvo le-teh v resnici ne obstoja. Gospodarsko odgovornim smemo smatrati v polni meri le onega, ki ima sredstva, da izgubo lahko krije. Pri konkurzih vidimo, da direktorji brez izjeme tega niso zmožni. Če je delniška družba, recimo banka, spravila celo vrsto ljudi ob žuljavo prislužene dinarje, so delničarji, ki bi vse primanjkljaje iz svojih zasebnih premoženj največ-

krat z lahkoto krili, varni in ne odgovarjajo z ničimer, razen s svojimi delnicami, ki so edino, kar delničar tvega. Odgovoren, moralno in materialno, je direktor, ki nima nič. Komu hasne, če mu poberejo vse, kar ima in kar ni niti stotinka onega, kar bi bilo potrebno za kritje izgube? Komu hasne, če ga zapro?

Že ta manj kot površen pogled na delniško družbo pokaže zadrugarju prav jasno prepad, ki nepremostljivo zija med tako družbo in zadrugo. Tam brezosebna združitev mrtvega kapitala, tu združitev živih ljudi, osebno sodelovanje, zvesta medsebojna pomoč. Da, da, saj je zares glavnic a čvrst steber tudi v zadružnem podjetju, a glavnic a ni izhodišče. Ali ni Rajfajzen pričel s snovanjem zadrug, ki naj bi poslovale brez vsakega vplačanega deleža, torej brez efektivnega kapitala, in se je šele pod pritiskom države — zadružnega zakona — odločil, da naloži svojim zadrugarjem obveznost vplačevanja neznatnega deleža? Zadruga zares lahko posluje tudi brez vplačane glavnice! Seveda je v tem slučaju zelo obsežno jamstvo zadrugarjev predpogoj, a o tem bomo govorili kasneje.

Pri snovanju zadruge se višina skupnega imetja ne določi vnaprej, določi se le višina prispevka, ki ga mora vsak posameznik pri vstopu v zadrugo vplačati k skupnemu premoženju. Potem pa nas zadruga vabi vse, brez razlike vere, politične pripadnosti in brez vseh onih malih in večjih, resničnih in umišljenih razlik, po katerih se ločimo, vabi nas, da prispevamo vsi tako določene deleže za pokrenitev enotnega skupnega podjetja. Čim več bo zadrugarjev, tem večje bo njih premoženje, tem lažja bo vsem pot navzgor. Posameznik, oseba, to je izhodišče zadrugi pri določanju pravic in dolžnosti, oseba in njeno delo. Ne »ena delnic a — en glas«, kakor na zborih delniških družb, temveč »ena oseba — en glas«, to je princip naših občnih zborov. Ti, jaz in mi vsi odločamo, vsi enako tehtno, a ne naš denar. Tega smo le dali na razpolago vsi vsem, eden drugemu, da smo složno dali podjetju prvi gib, prvi zamah. Tak temelj zadružništva, odločni poudarek osebnosti, pomeni edino pravo pot k podružabljenju gospodarstva. Individualizem, zanikanje družbe in družnosti, je zadružništvo zavrglo, ni se pa s tem brezpogojno vdalo kolektivizmu, zanikanju osebnosti, ki da naj izgine v nekem meglenem, samostojnem višjem bitju, v družbi. Zadružništvo je priznanje osebe in jasno priznanje družbe, a le družbe kot žive celote združenih oseb, ki so po vrednosti vse enake, brez ozira na njih premoženje.

Kakor je pravica odločanja razdeljena po principu bratstva, je določena pravica do udeležbe na dobičku po obsegu osebnega sodelovanja. Tako je zadružništvo poudarilo poleg vrednosti človeka-osebe tudi vrednost človeškega dela. »Delo je temelj in ogelni kamen stavbe, je kakor zaključni kamen oboka, korenina drevesa, neusahljiv vir mogočne reke, srce telesa, delo je esenca življenja.« Tako je učil prvi zadružni učitelj dr. King pred sto leti, tako izpoveduje vse zadružništvo do danes. Zato si ne delimo dobička po številu deležev, ki jih je kdo pri vstopu v za-

drugo plačal, ti so mu že dali pravico do glasovanja, soodločanja. Dobiček delimo po obsegu sodelovanja potem, ko je bilo podjetje že pokrenjeno z mesta. Kajti treba je sile, da se nadaljuje pričeta pot, ta sila smo ti, jaz in mi vsi — naše sodelovanje. Naravno je torej, da mora biti tem večji tvoj del na dobičku, čim več si n. pr. kupoval v nabavljalni zadrugi, čim več in čim boljšega medu si vnovčil po svoji produktivni čebelarški zadrugi; saj je tem večje tvoje zaslužnje za njen prospeh. Dobiček je priznanje tvojemu osebnemu sodelovanju. Princip ni kršen tudi tedaj ne, če katera zadruga izplačuje obresti na vplačane deleže. Teh obresti ne smemo smatrati kot del dobička, temveč kot del stroškov, ki jih ima zadruga z obratom. Na deleže moramo gledati v tem primeru, kakor bi bil to zadrugi posojen denar, ki se mora obrestovati.

Najpoglavitejše, v čemer se zadruga loči od delniške družbe, je naše solidarno jamčenje. Zadrugarji ne valimo nevšečnega bremena odgovornosti na ramena svojih upravnikov. Mi vemo, da smo kot pošteni možje dali na občnem zboru smernice za poslovanje v zadrugi, vemo, da naši upravniki ravnajo po naših navodilih in morejo zato biti odgovorni samo nam. Za vse nevšečnosti, ki bi jih zadruga komurkoli povzročila, pa mora jamčiti moralno in materijalno vedno le zadruga kot celota, ti, jaz, mi vsi. Mi pa, delovni možje, smo najzanesljivejše jamstvo.

Rajfajzen je v zadrugah, ki jih je ustanavljal po svojih načelih, uveljavil princip neomejenega jamstva, ki je zadrugam dovoljevalo obratovanje brez vplačane glavnice. Vsak zadrugar v rajfajzovki jamči z vsem svojim premoženjem in s svojim delom za obveznosti zadruge. Danes je težko prepričati ljudi o potrebi osebnega jamstva, predvsem v večjih zadrugah. Naravno je to, ko smo tako čvrsto zajeti v individualističnem duhu in tolikokrat ogoljufani, vsled tega nezaupljivi in polni strahu pred izgubo tega malega, kar imamo, da se težko odločimo prevzeti jamstvo v podjetju, katerega voditeljev morda niti ne poznamo. Tako imamo danes po večini zadruge z omejeno zavezo, v katerih se vsak zadrugar zaveže jamčiti za obveznosti zadruge le do gotovega zneska. Rajfajzen je snoval le majhne združne edinice, v katerih so se poznali vsi, ozke krožke, v katerih je eden drugemu lahko videl v dušo in so si vsi mogli zaupati brez pridržkov. Naše edinice so večje. Potreba je, da se v njih čim bližje spoznamo, da si učvrščamo zaupanje med seboj, eden v drugega in vsi v našo važno skupno stvar. Številke so zgovorne in že so nam dokazale trdnost združnega temelja, prepričale so nas, da je strah pred jamstvom skoraj nepotreben. Konkurzi in prisilne poravnave v pridobitnih podjetjih se zadnja leta množe tako, da jih dnevnikarji ugotavljajo le še v skupnih številkah. Zadrugarstvo tu skoraj ni prizadeto. Odstotek zadrug pri konkurzih izgine.

Neomejeno ali omejeno jamstvo v zadrugah je v bistvu tako različno od onega neresnega jamstva v delniških družbah, da je že iz tega razloga skoraj nemogoče, uvrščati obe obliki gospodarskih asociacij v isti red.

Zanikanje pravic mrtvememu kapitalu, pravično priznanje osebnosti, poudarek svetosti dela, možato priznanje odgovornosti, to so odlike združništva. Vse to pa nas veže med seboj, vse to budi v nas čut, da smo eden drugemu dolžni zvestobe in zaupanja, obvladuje nas zavest skupnosti in bratstva, združni duh. V nas zmaguje prepričanje o neizpodbitni istinitosti drugega zakona narave, ki je vzporeden in po zadržilu nekaterih silnejši od zakona, ki nam narekuje boj za obstanek: to je zakon medsebojne pomoči, zakon solidarnosti.

E. Jeras :

Še o združni svobodi

(Malo odgovora.)

V 6. številki našega »Zadrugarja« je objavljen članek g. E. T. pod naslovom »Združna svoboda«, v katerem pisec omenja in zavrača misli, ki jih razvijam v svojem članku »Okolu združnega zakona« v saveznem »Zadrugarstvu«.

Najprvo moram pribiti, da govorim v svojem članku o zakonu, ki naj velja za vse vrste zadrug in za vso državo, ne samo za gotove dele države. Gospod E. T. ima v vidu samo nabavljalne zadruge, zato pride do napačnega zaključka, po katerem naj združi zadruga v svojem krogu ljudi iz različnih poklicev in družabnih krogov. Kaj naj počnemo, recimo, državni nameščenci v kaki čevljarški zadrugi, ki nabavlja svojim članom različne surovine, ki jih potrebuje edinole čevljar? Še bolj absurdno bi to bilo pri produktivnih zadrugah, in združni zakon mora veljati tudi za te, ker slabo uslugo bi napravil zakonodajalec združništvu, če bi uzakonil dva zakona — enega za nabavljalne in drugega za produktivne zadruge.

Članek g. E. T. izzveni nekako, kakor bi bil jaz nasprotnik prave združne svobode. Zato citiram iz svojega članka sledeči stavek: »Novi zakon mora omogočiti na eni strani kolikor le možno širokogrudni razvoj združništva, mu dati največ svobode, omogočiti zadrugam vso samoupravo ob istočasni samoodgovornosti, na drugi strani pa zasigurati primerno državno kontrolo.« To, kar hoče g. E. T., bi dovedlo do anarhije, ker bi predstavljalo združništvo tako rekoč državo v državi.

Nadalje berem med drugim: »... ker sem videl v njem (namreč v v mojem članku) previsoko postavljen idol države in prenizko ocenjeno združništvo, ki je gledano v vlogi neke postranske pomožne akcije...« Kaj je pri tem mislil g. E. T., mi je popolnoma nerazumljivo. Poudarjam, še na tem mestu: Država je in mora biti najvišji idol, kateremu je vse drugo podrejeno, ker zavlada drugače med posameznimi interesnimi skupinami v narodu popolna anarhija. Tudi ne ponižujem združništva v nikako pomožno akcijo, pač pa obratno in je to tudi iz vsega mojega članka razvidno, ko postavljam na prvo mesto baš združništvo, ki naj ozdravi

današnje družbo in ki naj ustvari nov gospodarski in družabni red ter upostavi zopet narodovo suverenost, ki jo je kapitalizem uničil.

Kako naj bodo posamezne zadruge medsebojno organizirane, ko odklanja g. E. T. različne zadružne in glavne zveze in ki faktično že danes obstajajo, nam pisec ne pove. Torej tudi tukaj neke vrste anarhija in bi po vsem sploh ne rabili nikakega zakona, ker zakon omejuje vedno neko »svobodo«, ki si jo vsak po svoje predstavlja, in bi država morala mirno gledati, kako posamezne zadruge gospodarijo ne glede na to, ali je tako gospodarstvo v prid posamezniku, skupini in narodu-državi! Citiram iz svojega članka: »Ena glavnih nalog moderne države je razširjenje njenih funkcij, ki se ne smejo omejiti samo na oblast zapovedovanja, temveč morajo predstavljati sintezo ekonomskih sil, ki koordinira vse elemente ekonomskega življenja.«

Glede volitev po čistem proporeu samo to: Najprvo vzgojimo ljudstvo v zadružnem duhu, potem naj se vrše magari vse volitve po proporcijem sistemu. Dokler pa tega ni, je bolje, ne izpostavljati zadružništva pretresljamem, ki bi ravno v naših težkih, neurejenih in nemirnih časih vplivali vse preje kot ugodno na nadaljnji razvoj zadružnega gibanja.

Vsekako je lažje teoretizirati o svobodi, in je tudi bolj popularno, kot pa razpravljati o zakonu, ki nikoli ne bo tako popoln, da bi zadovoljil vse in vsakogar.

Razveseljivo in prav pa je, da pride v našem listu do takega razpravljanja, ker se s tem brusijo in obrusijo naši pojmi o zadružni ideji.

Dr. L. Benko:

Idejni temelji socialnega vprašanja

(Konec.)

Socialno in etično vprašanje — Nietzsche in Tolstoj.

Moramo se še nekoliko povrniti k vprašanju, ki smo ga načeli zadnjič, k razmerju med socialnim in etičnim problemom.

Že v uvodu k našim pričujočim razpravam smo bili omenili, da je stališče, ki ga zavzame človek napram socialnim vprašanjem, odvisno tudi od stališča, ki ga zavzema napram pojavu religije in etičnim ter moralnim principom vobče.

Socialna, verska in etična vprašanja se pogosto tako medsebojno prepletajo, da je rešitev prvih nemogoča, če se istočasno ne precizirajo in v takem ali drugačnem smislu ne odločijo tudi druga in tretja.

Kaj razumevamo pod pojmom socialnega vprašanja, nam je že znano: ureditev materialnih in gospodarskih prilik človeške družbe v cilju, da je v tem pogledu zasigurana eksistenca in po možnosti tudi čim večje blagostanje vseh in vsakega.

Vprašanje religije! Ne smemo ga podcenjevati. Religija je mogočna duhovna sila, ki je preobrazevala človeško družbo in prav mnogokrat določevala tok zgodovine narodov in človeštva. Motijo se tisti, ki mislijo, da so sile tega vseobčega pojava izžrpane in da bo kedaj mogoče eliminirati religijo ali jo nadomestiti s tehniko, znanostjo in umetnostjo.

Religija pa bi ne imela s socialnimi problemi tako ozkih in važnih stikov, če bi ne vključevala v svojem lastnem jedru izvestnih moralnih in etičnih načel. Seveda mislimo tu na religijo v najširšem pomenu besede in nikakor ne samo na posamezna verstva in konfesije. Verstev in konfesij imamo mnogo in vse se medseboj razlikujejo. Eno pa je vsem skupno: vse nalagajo človeku dolžnost, da uravna svoja dejanja in nehanja z ozirom na voljo nekega nadsvetovnega, ves svet vladajočega bitja. S tem zahtevkom religije pa je očita tudi njena volja, soodločevati in vplivati na bitje in žitje posameznika in človeške družbe, t. j. na dnevna socialna vprašanja.

Odrekati pravico religiji, posegati v ta vprašanja, je lahko; zanikati pa, da religija odn. vera v tem pogledu istinito in včasih zelo učinkovito deluje, je nemogoče vsakemu, ki gleda z odprtimi očmi na svet in življenje. Saj vendar ne moremo prezreti, da so se v okviru posameznih verstev izkristalizirala baš z ozirom na socialni problem posebne sociološke šole in socialni sistemi, ki grade svoje nauke na verski osnovi. Najbližji primer je solidarizem ali krščanski socializem.

Temeljno načelo te sociološke šole — da ostanemo pri tem izrazu — je, kakor pravi že ime samo, krščansko versko in svetovno naziranje, krščanska etika in morala. V nasprotju z ekonomskim socializmom skuša solidarizem spraviti v sklad pravice posameznika in celote, reklamira zase ingerenco glede na vzgojo otrok, na zakon, zagovarja — vsaj v načelu — pravico do privatne lastnine itd., torej vseskozi vprašanja, ki se tičejo posredno ali neposredno socialnih problemov samih.

Tudi s krščanskim socializmom, kot posebno sociološko in socialno smerjo, se zbog tesnega okvira, v katerem se morajo gibati naše zgolj informativne razprave, ne moremo podrobneje baviti. Prezreti pa ga ne smemo in ne moremo, in to najmanj na mestu, ko je govor o etičnem vprašanju. Vzvišenost krščanskih etičnih načel je bila vsikdar pripoznana in ni čuda, če so se pojavili glasovi, da je treba le-ta načela praktično izvajati, pa bo rešeno tudi socialno vprašanje.

Ta sklep pa se nam zdi napačen, zakaj, to smo povedali že zadnjič. Današnje gospodarsko in socialno življenje je tako zamotano, zapleteno in prepreženo s toliko bedo in težko borbo množic za vsakdanji kruh, da ostanejo in bodo ostala še tako lepa in vzvišena etična načela le teorija vse dotlej, dokler si človeštvo ne bo priborilo pogojev za znosno in boljše življenje. To pa je naloga posameznikov, združb, dolžnost socialne oblasti, t. j. države ter vseh pokretov, ki so ali hočejo biti v službi pravega duhovnega in gospodarskega napredka človeške družbe.

Prav pa je, da se človeštvo stalno opozarja na načela etike in morale, ki naj bi bile smernice v vseh socialnih teorijah in njih praktičnem izvajanju. Ali pa opožamo v naših časih poudarek etičnih principov? Z malimi izjemami, ne! Gospodarski mehanizem, medsebojni politični odnosi narodov in držav, da, vsa kultura in civilizacija, skratka, skoro vsa idejna in praktična usmerjenost človeške družbe se giblje in izživlja, kakor da bi bili pojmi, ljubezen, pravičnost, odgovornost nepoznani, oziroma besede brez glasu in vsebine.

Da, celokupna kultura je v krizi, v bolestinah krčih in grozi, da razpade in da se človeštvo povrne na stopnjo, na kateri ne bo zaslužilo tega imena. Znani nemški filozof Spengler je v svojem delu »Propad zapada« orisal, morda nekoliko pesimistično, razkroj zapadne kulture, ki ji manjka duhovnosti, moralnega in etičnega soka. V resnici vidimo, da se dandanes prvenstveno častita samo dva bogova: kapital in fizična sila, in še ta dva sta eno...

Celo ono, kar je imelo svoje dni duhovno in etično vrednost, je izgubilo to obeležje. Ljubezen do domovine in svojega rodu se je spremenila v politično strast, šovinizem in imperijalizem, v zanikanje in zatiranje vsega, kar je tuje. Delo ni več blagodejna, prijetna dolžnost, je le še nujnost, trda in okrutna, brez sledu zadoščenja in ljubezni. Dandanes morajo milijoni še tako delo pogrešati...

Plemenitega tekmovanja skoroda ne poznamo več. Tekmovanje pač, toda to je brezobzirno, preračunjeno na oslabitev ali uničenje bližnjega. Ni več zaupanja med narodi, ni ga več od človeka do človeka. Drug skuša prevariti drugega, skriva svoje prave namene, odeva se v ovčjo obleko, da postane volk, ko napoči zanj trenutek.

Tako je resnično življenje, tak je obraz sodobne družbe.

Povrnimo se nazaj na naša teoretična razglabljanja o etičnih principih v zvezi s socialnim vprašanjem. Ni še dosti, ako smo zagovarjali in utemeljevali zahtevo, da je treba uvaževati etična načela pri vseh pozizkusih, omejiti ali izločiti iz organizma človeške družbe vse ono, kar imenujemo z eno besedo socialno zlo. Treba je imeti pri tem pred očmi tudi resnična, prava načela. Pa tudi v tem pogledu moramo ugotoviti, da teoretiki niso edini. Te edinosti pogrešamo celo pri tolmačih krščanske etike. Pa s tem se tu ne moremo baviti. Gotovo pa je, da je za socialno vprašanje najvažnejše tisto etično načelo, ki govori o tem, kako bodi človeško ravnanje takrat, ko je na tem interesiran sočlovek, oziroma družba.

V tem pogledu nam je razločevati med dvojnimi naziranjem, med tako zvanim egoizmom in altruizmom. Prvi terja in zagovarja korist lastne osebe, drugi uči ljubezen do bližnjega. Izrazita teoretična egoista sta nemška filozofa Nietzsche in Stirner: »Ničesar ni nad menoj« je njih vodilo. Pravico do življenja ima le sposoben in jak človek (»nadčlovek«), dolžnosti napram sočloveku, predvsem slabičem (»čredi«), ni.

Altruist je veliki ruski mislec Tolstoj. Svoje socialno naziranje opira na znani svetopisemski izrek: »... ne upiraj se zlu! Marveč ponudi še levo lice tistemu, ki te je bil udaril v desnega« (Mat. V. 39).

Da se upira Nietzschejevo naziranje prav vsakemu brez izjeme, o tem sem trdno prepričan in je diskusija glede tega naziranja odveč. O nauku Tolstega pa moramo nekoliko podrobneje razpravljati.

Nič ne de, ako čitamo gornji izrek v svetem pismu. Tolstoj ga je tolmačil dobesedno, preozko in tako tolmačenje je prijalo njemu, ruskem u človeku. Pa je tako tolmačenje napačno in nam citirani izrek v svojem dobesednem smislu ne more biti vodilo in osnova za naše socialno naziranje. Tako pojmovanje je morda dovoljeno v teoriji, je pa nemogoče v praksi. Tako tolmačenje bi pomenilo resignacijo na napredek, kulturo in človečanstvo. Odpor proti krivicam in nasilju mora biti ne samo dopusten, nego je tudi dolžnost zatiranih, ponižanih in razžaljenih.

Pač pa nahajamo v istem svetem pismu na drugem mestu izrek, ki naj bi bil resnično in edino pravo merilo za etične odnose med ljudmi: ljubi svojega bližnjega, kakor samega sebe! V tem nauku sta »ti« in »jaz« koordinirani vrednoti, to se pravi, enaka ljubezen gre meni in tebi, vsak ima iste dolžnosti do sebe in drugega, nihče nima prav nobenih predprav. Razlika stanu, poklica, premoženja, mišljenja itd., prav ničesar ne opravičuje človeka, da svojo lastno osebo stavi nad druge, nihče nima pravice, da bi si ustvarjal pogojev za brezskrbno in udobno življenje na škodo drugih.

Tudi nekateri moderni misleci skušajo zasnovati posebno etično teorijo, ki ji je izhodišče in osnova načelo vrednosti in dostojanstva človeške osebe (osebna, personalna etika).

Mislím, da ni težko uvideti, da more in mora biti tudi vsem onim, ki so poklicani, da v praktičnem, živem življenju rešujejo socialno vprašanje (državniki, politiki) izhodišče in kriterij za njihove ukrepe edino temeljna resnica: vsi ljudje so enaki po svojem človeškem dostojanstvu, vsi imajo iste pravice do življenja in blagostanja.

Res je sicer, da si je treba to enakost pravilno tolmačiti; konkretne življenjske prilike in odnošaji med poedinci in med njimi ter družbo so včasih tako prepleteni, da se pokaže upravičenost in nujnost, da se morajo podrediti koristi posameznikov drugemu ali celoti. Toda taki primeri se dajo tudi spraviti v sklad z gornjim našim načelom, ki obdrži kot načelo v zlic takim slučajem svojo polno veljavnost.

Podrobno se pa bomo o tem pomenili ob drugi priliki.

*

Ob zaključku teh svojih razprav bi hotel še nekaj pripomniti. Nikakor nisem imel namena, podati izčrpní pregled vseh osnov socialnega vprašanja. Edino, kar sem hotel doseči, je bilo to, da se tudi v krogu naših čitateljev vzbudi zanimanje za to vprašanje in da si ustvarijo le-ti vsaj

približno pojem o temeljih, ki se na njih snuje idejna borba za pravilno tolmačenje tistih činiteljev, ki odločujejo razvoj človeške družbe. Tudi se zavedam, da našim izvajanjem ni mogel vsak slediti s polnim razumevanjem. Zato pa sem že v začetku poudarjal, da je socialno vprašanje težje, nego si ga nekateri predstavljajo. Če pa sem navzlic temu vsaj nekoliko prispeval k razčiščenju pojmov v tem pogledu, sem dosegel svoj namen.

Pojasnilo k članku „Mleko in pravilno ravnanje z njim“ v 4. števu „Zadrugarja“

Pri predelavi tega članka se je vrnila nejasna točka. — G. Pavlica, kot avtor članka, je napisal samo ogrodje članka, da se poljudno spopolni za naše članstvo. Pri tem je čista strokovna stran nekoliko nejasna in naj se glasi na strani 112, koncem odstavka: »Važno je, da pripomnimo, da se mora mleko hitro segreti, da ne dobi okusa po pripaljenem in da se vitamini ne uničijo. Istotako je važno, da se mleko hitro shladi. V segretem mleku ostane še vedno nekaj bakterij, ki se razmnožujejo naprej, če se nahajajo v gorkem mleku, se pa ne razvijajo več, če so na hladnem.«

J. Seher :

RAZSTAVA PERUTNINE.

Perutninarski in kuncerejski odsek Kmetijske družbe v Ljubljani je tudi letos priredil veliko razstavo perutnine in kuncev raznih pasem na velesejmu, ki se je vršil od 4. do 13. junija t. l. — Razstava je imela namen, zainteresirati širšo javnost na to velevažno panogo narodnega gospodarstva, posebno pa pokazati uspeh, ki se je dosegel s selekcijoniranjem naše domače rjave štajerske kokoši.

Rjavo štajersko kokoš je razstavilo 25 rejcev v 33 gajbah, ki so pokazali, da se s smotrenim in strokovnim izbiranjem doseže cilj, ki si ga je stavila celjska anketa leta 1930., t. j. doseči enoten tip (standart) naše domače pasme. Prav pestro sliko so nudile tudi razne druge pasme in razna druga perutnina. Razstavljeno je bilo 8 družin

Rhode Island, 3 družine grahaste Plymouth-Rocks, 1 družina bela Plymouth-Rocks, 3 družine Leghorn, 1 družina jerebičaste italijanke, 1 družina rumene Orphington. Prav krasne so bile športne pasme: 2 družini Sultan in 2 družini Yokohama. Race so bile zastopane v 7 pasmah, in sicer: 1 družina pekingske, 2 družini indijske tekalke, 2 družini Kakhi Campell, 2 družini rauonske. — Goske pa v 4 pasmah: 1 družina rjave kodraste, 1 družina bele kodraste, 1 družina japonske labudaste, 1 družina domače. — V eni gajbi se je pa šopirila 1 družina bronastih puranov. Od golobov so bili zastopani Florentinci in Maltesarji, kapuni pa v raznih pasmah.

Na tej razstavi so prvič nastopili skupno perutninarji-železničarji in v krasnih razstavljenih eksemplarjih razne perutnine dokazali, da se udeležujejo tudi v tej panogi narodnega gospodarstva. Železničarji imajo celo dvojno ulogo, in sicer, da skupno in strokovno gojijo svoje živali in da skušajo zainteresirati svojo okolico za smotreno in dobičkanosno rejo perutnine. — Razstava je pokazala, da so tovariši železničarji, kakor vedno, na mestu. Severna stena paviljona »K« je bila okupirana z 8 gajbami in 1 skupino perutnine. V zapisniku ocenjevalne komisije so železničarji posebno priznani. Razstavljalci-železničarji: Fabiančič Franc, činovnik, Birčna vas; Teran Franc, šef postaje Višnja gora; Tomažič Marija, soproga žel. uslužbenca, Novo mesto; Kobi Hinko, šef postaje Birčna vas; Seher Jakob, oficijal, Višnja gora: — Rhode Island; Legat Franc, šef postaje Škofljica: — rjave štajerke; Škof Franc, šef postaje Šmarje-Sap: — jerebičaste talijanke; Babnik Alojzij, žel. čin. Ljubljana, Zgornja Šiška: — Leghorn; Lokan Alojz, žel. čin., Grobelno: — bele štajerke.

Nabavljalna zadruga uslužbencev drž. žel. v Ljubljani je bila od pravičljivega odbora perutninarske zadruge za žel. osobje naprošena, da te pije pripravi na polju perutninarstva še posebno nagradi.

Bodoča razstava perutnine bo gotovo pokazala še večji napredek pri perutninarjih-železničarjih.

Razstava je imela razen navedenega še poučni namen. Videli smo namreč tudi razne priprave za umno rejo perutnine, valilni aparat (inkubator), umetno kokljo, razne vrste prehrane v dnevnikih količinah za 50 komadov živali in piščeta raznih pasem in velikosti. Zelo zanimiva je bila tudi razstava preparatov raznih bolnih delov telesa perutnine, ki jih je razstavil bakteriološki zavod.

Ta razstava je imela še namen, zbuditi samozavest tovarišev, da je in mora biti mogoče z lastno produkcijo podpreti naše gospodarske institucije, okrepiti notranjo trgovino s perutninarskimi izdelki in sodelovati v mednarodnem gospodarstvu.

ČEBELARJEM!

Gotovo bo vse železničarje-čebelarje zanimala ustanovitev železničarske čebelarske zadruge za območje tukajšnje direkcije.

Da bodo interesenti nekoliko informirani, kako stoji zadeva, hočemo podati na kratko potek ustanovitve nove zadruge.

Meseca marca 1932. je bila sklicana seja v Ljubljani in okolici ljubljanski bivajočih perutninarjev, čebelarjev in zastopnikov drugih gospodarskih panog v svrhu ustanovitve skupne železničarske gospodarske zadruge z različnimi gospodarskimi odseki.

Do ustanovitve skupne gospodarske zadruge ni prišlo, ker so se perutninarji odločili za ustanovitev lastne perutninarske zadruge.

Odločitev je padla in čebelarji si moramo ustanoviti svojo čebelarsko zadruzo.

Medtem so sestavili perutninarji po novem združnem zakonu pravila za svojo zadruzo in jih predložili 10. marca 1932. Savezu nabavljalnih zadrug v Beogradu v odobritev.

Čebelarji smo čakali na odobritev teh pravil, da jih uporabimo kot vzorec za pravila čebelarske zadruge.

Po nekoliko mesecih je vrnil Savez nabavljalnih zadrug pripravljalnemu odboru perutninarske zadruge predložena pravila s pripombo, da niso sprejeta in da se morajo sestaviti pravila točno po vzorcu pravil, ki jih je Savez odobril.

Takoj po sprejemu vzorca saveznih pravil, smo sestavili pravila za novo čebelarsko zadruzo in jih že predložili Savezu v Beogradu v odobritev.

Ker pričakujemo odobritev teh pravil v najkrajšem času, se bo najbrže že tekom meseca avgusta t. l. sklical ustanovni občni zbor železničarske čebelarske zadruge, na katerega že sedaj opozarjamo.

Ker je ustanovitev zadruge za čebelarje velikega pomena, posebno z ozirom na že dobljene pravice (brezplačen prevoz čebel v pašo, možnost postavitve čebel na železniško zemljišče edino za uslužbence itd.), pričakujemo, da bo pristopilo k zadruzi čim več železničarjev-čebelarjev.

Če pa želi kdo izmed interesentov natančnejših informacij, naj se obrne na našo Nabavljalno zadruzo.

NEGA SOBNIH CVETLIC POLETI.

Vsak še tako pust kot v sobi postane domač in prijazen, če postavimo vanj šopek cvetlic v vazi ali pa lonček s cvetlicami. Kako prijazna so pa šele okna, polna živega cvetja. Zato bi cvetlice res ne smele manjkati v nobenem stanovanju.

Poleti lahko vzgaja sobne cvetlice vsakdo, ki jih količkaj pozna, ki jih ima rad in jih ne zanemarja. Ako čutijo, da jih neguje skrbna roka, se veselo košatijo v bujnem zelenju in bogatem cvetju.

Nega se prične že spomladi s presajanjem. Ko jih presadimo je dobro, da jih postavimo v novih večjih lončkih za nekaj dni v napol toplo gredo, da zrastejo hitreje nove korenine, ki so jim potrebne za dovajanje hrane. Razen tega pa rastlina veliko hitreje preboli tiste motnje, ki jih čuti vsak organizem, vsako bitje, ako ga izkoreninimo.

Poleti ne potrebujejo sobne cvetlice skoro nič drugega kakor to, da jih pravilno zalivamo in gnojimo in da jim sproti porezujemo odevele cvete in porumenele liste.

Vseh cvetlic pa ne smemo vedno enako zalivati. Po navadi se pri tem največ greši. Če hočemo, da bo rastlina dobro uspevala, mora rasti v vlažni, ne pa v mokri zemlji. Če je rastlina preveč zalita, ne prideta zrak in toplota do korenin, razen tega se pa s prepogostim zalivanjem izperejo iz zemlje tudi hranilne snovi, ki bi jih sicer rastlina porabila. Ker je vrhnja plast zemlje prej suha od spodnje, se je treba pred zalivanjem vselej prepričati, ali je zalivanje res potrebno, in sicer na ta način, da potrkamo na lonček. Če je prst vlažna, bo glas zamolkel, če je zemlja že suha, pa bolj jasen. Rastlina je dovolj zalita takrat, ko priteče voda iz lončka v podstavek. Voda, ki se nateče po zalivanju v podstavke lončkov, se mora odliti. V podstavkih sme poleti ostati voda samo pri takih rastlinah, ki rabijo dosti vlage, dočim se mora pri rastlinah z nežnimi koreninicami in mehкими usnjatimi listi vselej odliti. Poleti rabijo sobne cvetlice zelo veliko vlage, in sicer več takrat, ko cveto, več ob gorkih dneh, kakor v hladnih, več, ako so na suhem zraku, manj pa na zraku, ki je nasičen z vlagο. Tudi na popoldanskem soncu jim je treba več vlage kakor na jutranjem. Ker izhlapeva voda skozi liste cvetlic, se morajo bujne cvetlice z velikimi listi bolj zalivati, kakor pa cvetlice z majhnimi listi. Na vse to moramo torej gledati, kadar zalivamo.

Zalivamo navadno dvakrat na dan, in sicer zjutraj in zvečer. V vročini, ko je zrak zelo suh, je dobro, če pri zalivanju poškopimo tudi liste. Ako bi zalili cvetlice takrat, ko so razgrete od sonca, bi jim to lahko škodovalo. Ako vidimo, da se cvetlica tako posuši, da ostanejo listi, čeprav smo jo zelo zalivali, še vedno suhi, jo postavimo za nekaj ur v škafo vode tako, da sega voda čez lončkov rob. Če je količkaj življenja v rastlini, se bo popravila.

Prav posebno se cveticam prikupimo, če jih postavimo na dež, kajti dežna kopel jih zelo poživi. Kadar ni dežja, je dobro, da jim vsaj enkrat na teden splaknemo liste, ali pa jih porosimo s čisto mlačno vodo. Drobna razpršena rosa iz razpršilnika ali rosilke se drži dlje časa na listih, kakor pa velike kapljice iz navadne vrtno škropilnice. Kdor nima rosilke, naj si pomaga z navadno ščetko za obleko, katero naj pomoči v vodo in nakar naj potegne z roko po vrhu ščetin v smeri od cvetlice. Za zalivanje je najboljša deževnica ali pa postana voda. Če zalivamo z mrzlo vodo, se rastline tudi poleti kaj rade prehlade.

Od same vode pa tudi rastline ne morejo živeti. Poleg nje potrebujejo tudi druge hranilne snovi, katere sprejemajo deloma iz zemlje deloma iz gnojil. Dobro gnojilo za sobne cvetlice je kravji gnoj, ki se pripravi na ta način, da se kravjeki denejo v večjo posodo in zalijejo z vodo, potem pa pustijo namakati. Gnojnico, ki jo dobimo na ta način, odlijemo in razredčimo z vodo. S tem zalivamo rastline vsak drugi ali tretji dan. Na enak način pripravimo gnojilo tudi iz golobjega ali kurjega gnoja, samo da ga še bolj razredčimo. Gnojimo pa tudi z umetnimi gnojili, ki se dobe v trgovini. Pri takem gnojenju je treba paziti zlasti na navodila, kako se uporablja vsako posamezno gnojilo. Z umetnimi gnojili moramo ravnati zelo previdno, ker je dovolj, da si malo preveč pognojil, pa ti že začne cvetlica hirati. Boljše je, da zalivamo večkrat z zelo razredčeno raztopino gnojil, kakor pa poredko z gosto raztopino. Gnojiti se smejo samo zdrave rastline, ko so v bujni rasti ali cvetju. Bolnim rastlinam bi gnojenje škodovalo. S tekočimi gnojili smemo gnojiti samo pred zalivanjem zjutraj ali zvečer ali pa v deževju, nikoli pa ne ob vročini ali celo, ako pripeka sonce.

Dobro je, ako v vročem poletju prenesemo nekatere cvetlice v senco na plano. Da se zemlja v lončku prehitro ne posuši, se pogrezne lonček do roba v zemljo, pri čemer je važno to, da stoji vodoravno. Če je posoda do roba globoko v zemlji, ima rastlina enakomerno vlago in je ni treba toliko zalivati.

Ako napade rastlino mrčes, jo pomočimo v milnico ali pa v razredčen tobačni izvleček in jo pustimo tako čez noč, drugi dan jo pa moramo izprati. V Zadržni prodajalni imajo večje in manjše škropilnice za škropljenje cvetic in zalivanje zelenjave in pa železne pogrebače za rahljanje zemlje. Pogrebače (ena stane 13 Din) dobite že nasajene, kdor pa jo zna nasaditi sam, lahko kupi samo železni del.

ZELENA SOLATA.

Od maja do pozne jeseni ne sme manjkati solata na naši mizi. S kakim veseljem pozdravimo spomladi prvo solato; in kako bi je ne, saj je po dolgih zimskih mesecih prva zelenjad z vrta, ki se tako dobro poda k mesu, krompirju in nesladkim močnatim jedem. Ker se da različno pripraviti in začiniti, se je nikoli ne naveličamo.

Solata je dobra, ko je še mlada in sočna, stara ima trde liste in grenak okus. Zelena solata se mora pripraviti tik pred serviranjem, in sicer zato, da ostane krhka, dočim moramo drugo, kakor n. pr. krompirjevo, fižolovo, rdečo peso, narediti poprej in jo pustiti, da se vleže.

Če je ležala že dolgo pri prodajalcu, če je bila izpostavljena na trgu soncu ali pa bila dalje časa v vodi zato, da bi ostala sveža, ne bo nikoli tako dobra, kakor takrat, ko pride z grede.

Vsako solato, pa naj bo že berivka, v glavicah, endivija, regrat, motovilec ali radič, moramo v veliki posodi prav skrbno oprati. Ni dovolj, če jo samo oplaknemo kakor zelenjavo za kuhanje, pri kateri se bacili, ki pridejo nanjo z gnojenjem, prahom in žuželkami, pri kuhanju uničijo, marveč jo moramo, ker jo jemo sirovo, res prav čisto oprati. Dr. Geresole je napravil v bakteriološkem laboratoriju poizkus s pranjem solate. Najprej jo je splaknil v navadni, nato pa še v sterilizirani vodi in v njej, čeprav je bila na videz popolnoma čista, še vendar našel gosenično zalego in tifuzove bacile. Solata vsebuje vitamine A in C, dosti lecitina (ki vpliva pomirjevalno na živce), veliko železa (za slabokrvne), apna in fosfora. Ker je torej v njej toliko zdravja, se ji nečemo odreči, in jo rajši vselej zelo skrbno operemo.

Prava solata se pripravi takole: ovele in trde zunanje liste moramo odstraniti, reber pri svežih notranjih listih pa ne, ker dajo zobem nekaj opravka in tudi preprečijo, da v skledi ne upade. Glavico najprej pregledamo, ali ni morda v njej kaj gosenic ali polžev, nakar jo še nerazrezano operemo pod vodovodom ali pa v več vodah. Nato ji odtrgamo posamezne liste, ki jih potem lahko še z roko raztrgamo na manjše kose. Listi naj se režejo s koščnim ali lesenim nožem in koščen ali lesen naj bo tudi pribor, s katerim mešamo solato, kajti kovinast pribor rad oksidira, če pride v dotiko s kisom ali limonovo kislino. Solata ne sme dolgo ležati v vodi, da voda ne prevzame hranilnih snovi. Če jo kupimo in se bojimo, da ni čista, jo moramo oprati v svetli raztopini hipermangana, ki je zdravju neškod-

ljivo in zelo zanesljivo razkuževalno sredstvo. Pa tudi, če denemo v vodo žličo kuhinjske soli, se lepše opere. Oprano solato pustimo na rešetju, hč treje se pa odcedi, če jo denemo v vrečico iz redke tkanine in jo vihtimo v zraku, pri čemer pa moramo paziti, da je ne zmečkamo. Če hočemo imeti svežo solato, je ne smemo nikoli ožeti z roko ali pa celo mencati, da ne pride popolnoma zmečkana na mizo.

Že stara kuharska prislovica pravi, da morajo pripravljati solato štirje, in sicer potratnež, ki nalije nanjo olja, skopuh, ki nakapa nanjo kisa, modrijan, ki jo osoli, in norec, ki jo premeša.

Kdor hoče torej jesti dobro solato, ne sme štediti z zabelo. Solata se beli pri nas ponajveč z oljem. Izmed različnih vrst kisa je pa najboljši pravi vinski kis. Sicer pa ima skoro vsaka skrbna gospodinja svoj recept za kis, ki si ga pripravi iz ostankov sadja (ko kuha marmelado) in malin, kislice, pehtrana itd. Dober kis za solato je tudi citronov sok, ker je najbolj zdrav. Kar bel jezik in ustnice pa dobimo, če jemo s kisom iz lesne esence okisano solato. Ta kis ima namreč 80% škodljive kisline. Ker je po trditvi zdravnikov v naših jedeh že itak preveč soli, je prav, če solato bolj malo solimo.

Solata belimo na več načinov. En način je ta, da jo stresemo v skledo, v kateri smo prej napravili omako iz olja, kisa in soli, najnavadnejši je pa ta, da jo stresemo v skledo, jo posolimo, nalijemo nanjo olja in kisa in jo potem prav dobro premešamo, lahko jo pa tudi najprej osolimo, potem zabelimo z oljem, nato premešamo in šele nazadnje okisamo, nakar jo še enkrat premešamo. Premešati jo moramo vselej dobro, a zelo narahlo, tako da ni vsa zmečkana. Če se nam zdi, dodamo omaki tudi česna, zelenega ali v stroku, popra, peteršilja, drobnjaka, krebujice itd. Olje in kis je treba vedno odmeriti (na dve žlici olja žličo dobrega kisa). Ni treba, da solata v omaki kar plava, kar se večkrat vidi. Kupimo rajši boljšega olja in kisa in zabelimo jo samo toliko, da jo lahko z vso zabelo vred pojemo, ne pa tako, da zabelo, ki ostane, vržemo v pomije, saj to je vendar potrata. Da nam ne ostane na dnu sklede celo jezero, jo moramo pripraviti, ko je že čisto odejena, da ne pride prav nič vode v omako.

Pri nas imamo tudi radi s slanino zabeljeno solato. Tako solato naredimo takole: na majhne koščke zrezano slanino najprej sevremo, potem pa vlijemo nanjo kisa, ki ga pustimo prevreti, nakar solato s tem hitro oblijemo, premešamo in še toplo serviramo. Ta način priprave je primeren posebno za trše vrste solate, zlasti za endivijo in regrat.

Dobra je tudi solata, če je zabeljena s sirovim maslom. Taka zabela se pripravi tako, da se maslo najprej razpusti v ponvi, potem pa polije s kisom in prevre. Za slavnostne obede se beli solata z majonezo.

Znano je tudi, da belijo zlasti na Češkem solato namesto z oljem, s kisljo smetano. Z nekakim predsodkom sem se pripravila prvič h kumarčni solati s kisljo smetano, pa moram reči, da je bila tudi za moj okus res dobra. Pri nas se tako pripravljena solata še ni udomačila. Če je zabeljena s kisljo smetano ali majonezo, je ni treba še posebej kisati. Ako se nam zdi

premalo kislá, ji dodajmo limonovega soka. Nekaterim je všeč, če je omaki iz olja, kisa in soli primešan še sok svežih kumaric ali paradižnikov.

Vsaka solata naj se pripravi in zmeša v veliki skledi, nato pa šele dene v manjšo stekleno ali porcelanasto za serviranje.

Ker je solata pozimi draga, moramo skrbeti za njo že v jeseni, da je ne bomo pozimi drago plačevali. Izmed solat se da najlepše shraniti zimska endivija (*Cichorium Endivium*). To endivijo vzamemo jeseni z grudo vred iz zemlje in jo presadimo v vlažen pesek v kleti. Ker je endivija bolj krhka, če je bela, jo moramo postaviti v temo ali pa povezati, da postanejo srčki lepo rumeni.

Druga vrsta solate, ki se da gojiti v kleti, je radič, ki ima nekoliko grenak okus. Radič je večletna rastlina, ki ima močno korenino, in ki uspeva zelo dobro v apnenčevi zemlji. Iz zemlje ga poberemo koncem septembra, nakar mu porežemo vse liste razen srčka in ga posadimo vsaksebi v primernih razdaljah v pesek, ki mora biti vedno enakomerno vlažen. Tudi radič mora biti v temni kleti, da ostanejo listi krhki in svetli. Mlade poganjke sproti režemo in pripravljamo za solato.

Na jesen se je torej treba samo malo potruditi, pa je pri marsikakem zimskem kosilu lahko sveža solata, ki ne bo dela dobro samo želodcu, ampak tudi očem, ko bodo gledale pomlad.

M a j o n e z a. Rumenjake posolimo, potem pa enakomerno mešamo in jim hkrati pridevamo olja po kapljicah. Ko so rumenjaki že spenjeni, jih moramo še naprej mešati in šele potem jim pridenemo po okusu pehtranovega kisa, angleške omake, gorčice, limonovega soka in popra. Namesto samih sirovih rumenjakov smemo vzeti tudi enega ali dva kuhana, ki jih je treba najprej pretlačiti in potem dobro zmešati s sirovimi. Nekatere kuharice dolijejo tudi žlico mrzle goveje juhe, in sicer zato, da postane majoneza prav lepo gladka.

Beljake, ki nam ostanejo od kuhanih rumenjakov, postavimo na servirni krožnik in jih napolnimo z majonezo, ostalo majonezo pa polijemo okrog njih. Majonezo serviramo k ribam, rakom, mrzli pečenki itd., belimo pa z njo, kakor smo že prej omenili, tudi solato.

Kaj vse je treba za majonezo: 6 rumenjakov, $\frac{3}{16}$ litra olja, pehtranovega kisa, četrt kavne žlice angleške omake, pol kavne žlice gorčice, soli in popra.

Če delamo mešano solato, moramo najprej pripraviti in zabeliti vsako vrsto zase, nato jo pa po vrstah in barvah aranžirati v široki plitvi skledi. Tako n. pr. naredimo v sredini kupček krompirjeve solate, okrog pa razvrstimo zeleno, rdečo peso, bel fižolček, paradižnike itd., po vrhu jo pa še okrasimo s trdo kuhanimi, na rezine zrezanimi jajci.

Za mešanje solate so zelo pripravne skleninaste (emajlirane) sklede, kakršne imajo v združni prodajalni v raznih velikostih, in ki stanejo od 36 do 63 Din. Za pranje solate pa dobite tudi škafe, in sicer pocinkane od 27 do 33 Din, emajlirane pa tudi že od 47-50 do 54 Din.

B.:

Otrok in njegov duševni razvoj

(Nadaljevanje.)

Prirodni miljè.

Da vpliva na otrokov duševni razvoj družba, v kateri živi in raste, je nam vsem znano. Malo pa jih je, ki mislijo na to, da določuje otrokov značaj in njegovo miselnost tudi neživa, prirodna okolica, ki obdaja tisti kos zemlje, ki se na njem udeležujejo in izživljajo mali državljani.

Prirodni miljè (okolica, okolina) je tako močan faktor v razvoju otrokove duše in poznejšega njegovega značaja, da lahko govorimo celo o tipih, ki jih ta miljè ustvarja.

Slišimo sicer večkrat izraze, mestni otrok, kmetijski otrok; pri tem pač mislimo na zunanje kretnje in navade prvega in drugega, malokdaj pa na globljo, resnično razliko med obema in pa na vse tisto, v čemer moramo iskati razlogov za njo.

Poskusimo orisati glavne tipe otroške duše z ozirom na vplive prirodne okolice!

1.) Selski otrok.

Tam v gorski vasi, daleč od mesta, proč od prometnih cest, železnice itd. raste in se razvija otrok. Obdaja ga mirna tišina narave. Sadni vrt se razprostira okrog rodne hišice, malo dalje veje veter preko njiv in pašnikov, in še par streljajev proč samuje gozd. Pogled v širši svet zastira gora, vrh nje se blišči božji hram. In vendar je otroku, šolarčku, mladostniku ta ozko omejen kos zemlje — vesoljstvo. Vse najde v njem. Vse mu je domače, pozna vsako pot, skoro vsako drevo, skalo, studenec. Dih prostosti in miru gre skoz božjo naravo. Malenkostne disonance v sožitju vaščanov ga ne motijo. Življenje mu teče enakomerno, brez pretresljajev. Z vso dušo je navezan na svojo rodno hišo; ima svoj dom, ponosen je nanj, ljubi ga, kakor ljubi vse, kar je z njim v zvezi. Širni svet ga sicer včasih mika, trajno ga ne veže. Če ga pa usoda loči kdaj od rojstne vasi in hiše ter mu odkaže drug življenjski poklic, se vezi do nje pač zrahljajo, težko pa kdaj popolnoma pretrgajo. Vtisi, ki jih je bil zajemal iz okolice svojih otroških let, prekvasio trajno njegovo miselnost in njegov značaj.

Selski otrok se nauči ljubiti naravo, prostost, domačnost, postane odkrit, ponosen, potrpežljiv, požrtvovalen.

2.) Mestni otrok.

Med selskim in mestnim otrokom je še mnogo vmesnih tipov, ki niso izraziti, ker tudi milje ni vedno izrazit, enoten. Vasi v bližini mest, trgov, industrijskih krajev, ne očitujejo tistega enovitega obeležja kot osamela gorska vas. Prirodni milje se prepleta in pretaka v razne smeri; morda še prevladuje čista, neskaljena narava, toda dih bližine mesta se že občuti in uveljavlja. Otrok pride bolj ali manj v dotiko z njim in z vsem, kar mu prinaša. Njegove oči se upirajo preko plota domačega vrta ven na cesto, na avtomobile, železnico, tuje ljudi. Odmika se mu pristnost sela, ljubezen do njega slabi, vleče ga ven v sredo tistega življenja, ki ga od daleč motri in občuduje.

In v mestu samem! Tudi tu je treba razlikovati med pokrajinskim mestom, prestolico, velemestom. Vendar smemo govoriti v vseh primerih o posebnem tipu otroka, o mestnem otroku. Le-ta nima neposrednega in trajnega stika z naravo. Ne smejo nas motiti kratki izleti, na katere ga popeljejo roditelji od časa do časa. Če dobro opazujemo, pridemo do prepričanja, da ti izleti v dušo mestnega otroka ne režejo globokih brazd. Njegove misli, njegovo hotenje so slej ko prej v objemu mestnega miljeja: ulica, promet, palače, šport. Da, šport! Le pogledjmo naše nadebudne naslednike! O vsaki športni prireditvi so točno informirani, poznajo vse klube, vsa nogometna moštva po sestavi in imenih; kosa od vrane pa komaj razločujejo. Toda to samo mimogrede.

Diferenciacija in ritem mestnega življenja — tudi to spada deloma v območje prirodnega miljeja, oziroma je njegova posledica — to je razlikovitost in tok tega življenja riše v otrokovo dušo vse drugačne predstave, kakor selo v svojem zatišju. In te predstave prepojijo značaj in miselnost otrokovo s trajnimi vtisi. Mestni otrok vidi okrog sebe nervozno beganje, opazuje — vsaj do izvestne meje je tudi njemu to mogoče — brezobzirno medsebojno borbo ljudi, vidi razkošnost in bedo. Tiste zakoreninjenosti kot pri kmetskem otroku v domačo hišo ni, ker menja neštetokrat s svojimi starši stanovanje, vezi do roditeljev so rahle, ker je dovolj vseh drugih možnih privlačnosti, za rodbinsko izruvanost in brezdomovinstvo, posebno še pri nižjih slojih, so mestna tla najbolj ugodna.

(Se bo nadaljevalo in končalo.)

Ivan Zorec:

Palček poslanček

»Tonček, gospod doktor je že tu,« je mati dejala, ko je stopila v sobo.
»Pa se ga nikar nič ne boj, saj je dober gospod!«

Tonček je ležal na postelji in mižal; zdaj je obrnil glavo in od bolečine v nogi zajechal skoraj kar v jok.

O, noga, noga!

»Boli... boli...!« se je cmeril.

»Če boš priden in boš slušal gospoda doktorja, boš prav kmalu spet zdrav,« ga je mati mirila in božala po vročem licu.

»Ali bo gospod doktor tudi rezal...?« ga je strahoma skrbelo.

»Nič ne ob rezal,« se je mati smehljala. »Samo stori vse, kar ti bo velel, pa bo spet dobro.«

Sonce je teklo v sobo in jo grelo, s trate pred hišo je slišal otroke, ki so se igrali, njih veseli krik ga je, ker mednje ni mogel, pekel še bolj nego bolečina v nogi.

»Da le rezal ne bi!« si je želel zdravja in se bal.

Kar so se vrata odprla, v sobo, glej, se je prismehljjal prijazen gospod, za njim sta vstopila še oče in mati.

»No, Tonček, ali bi se rad šel igrat?« se je doktor še venomer smehljaj. »Dečki tamle zunaj te že težko čakajo, sem slišal.«

»Boli... boli...« se je bolniček smilil samemu sebi.

»Jaz pa nekaj imam,« je doktor dejal. »In kar tebi dam, da se boš lahko igral tudi ti.«

In je iz torbe vzel lično skrinjico in Tončku po odeji razvrstil celo reč prav lepo pisanih kamenitih majhnih in velikih ploščic.

»Samo dobro mi jih lepo počasi preštej, pa naglas, da bova vedela, koliko sem ti jih dal,« mu je doktor naročil in iz torbe poiskal še nekaj.

Tonček je glasno štel, doktor pa mu je pod nos pomolil neko stvar... kaj vem kaj... neko stvar pač.

»Le šteji in pazi, da se ne ošteješ!« je velel in mu še dalje pod nos držal tisto stvar.

Tonček je štel... štel — kar so v neki megli zginili doktor, oče, mati; tudi ploščice, vsa soba in vse... vse...

Zaspal je, ka-li; oči so mu pale vkup, pa vendar je videl, kako so se vrata odslonila in kako je v soob pridrobencal dolgohrad in že ves siv palček, prav tak, kakovoršne tako rad gleda v zanimivih knjigah slikarnicah.

Možiček je stopil bliže in se nasmehnil, majhen je bil pa tako, da je z glavo komaj dosegal rob postelje. Kakor bi trenil, je splezal na posteljo in zastrmolel v tiste pisane kamenite ploščice.

»Glej no!« se je čudil. »Pa so res lepe, kar lepe... Kdo pa ti jih je dal?«

»Gospod doktor mi jih je prinesel, da bi mu jih preštel, preden bi mi ozdravil bolno nogo.«

»Kaj pa ji je?«

»Čez jarek sem se zaletel, pa mi je spodletelo, da se mi je noga zvinila, če ne zlomila.«

»Aha, aha,« je palček kimal, kakor bi vedel že vse.

Za čas sta se molče gledala, potlej se je možiček spet oglasil:

»Ali bi rad videl, kje se tudi dobodo takele ploščice?«

»Bi; pa še kako rad.«

»No, le vstani in pojdi z menoj!«

»Ko bi mogel! Pa se še ganiti ne smem, tako me boli.«

»Kar poskusi, pa boš videl, da te je učeni gospod zdravnik že ozdravil.«

Res je vstal lahko. Čudno se mu je zdelo, pa dalje ni premišljeval, kar šel je s palčkom.

Šla sta proti podnožju gore, ki je za vasjo kipela v visoko nebo. Čepprav je bil dan in je bilo sonce, vendar mu je bilo kar čudno tesno. Saj strah, da bi dejal, ga ni bilo, misli pa so se mu le pleteničile z ugibanjem, kam ga palček vodi.

Ta je menda uganil njegove misli in rekel:

»Nič se nikar ne boj!«

Tonček se je malo pomiril in je skrivaj opazoval prijaznega palčka.

Oblekca, glej, mu je iz črnega žameta, okrogla in šiljasta čepica iz rdečega bagra, naramnice pa iz zelenega sukna.

»Ampak star je pa res, star,« je videl, ko se mu je še zagledal v sivo, prav široko, gosto in dolgo brado.

»Nikar ne hiti tako,« ga je palček prosil. »Uren si, kar dohajam te ne; gospod doktor te je res hitro ozdravil.«

Tonček je postal. Sram ga je bilo, da je palčkovo starost le gledal, starostne nadloge pa ne premislil.

Palček si je snel čepico in obrisal veliko plešo, dvakrat, trikrat so-pihnil košato brado in se nasmehnil:

»Vidiš, tako sva se gnala, da sva že ob vznožju gore; zdaj se boš nemara unesel tudi ti, saj bova hodila le navkreber.«

Pot je postajala res bolj in bolj strmovita in Tonček je po kratkem premisleku vljudno rekel:

»Če ne zamerite, dajte mi roko, da vam malo pomagam po nezložni poti.«

»Pa si res priden, Tonček, dobro srce imaš, prav vseč si mi, ker spoštuješ starost.«

»E, samo pomagal bi vam rad,« se je branil prevelike hvale.

»Zakaj me pa vičeš? Saj vidiš, da sem palček. Palčkov nihče ne vika, glej ga!«

»Kako pa naj rečem?« je Tonček dvomil, ali palček misli zares, ali kar tako.

»Poslanček sem, palček Poslanček, ker me palčki zmerom kam pošiljajo. Tudi do tebe so me poslali. Kar lepo tiči me, saj sva prijatelja.«

Tonček bi bil rad vprašal, zakaj so ga poslali tudi k njemu, pa se je Poslanček ustavil pod strmo skalno steno in jo z očmi premeril podolgem in počez.

»Na pravem kraju sva,« je pokimal sam sebi in Tončku.

»Kje pa so ploščice?« se je Tonček domislil.

»Zdaj zdaj jih boš videl,« je palček spet pokimal, vzel iz žepka neko koreninico ali kaj in z njo zamahnil proti steni.

Stena je tiho škrtnila, se počasi razmaknila, pred njima je zazijala temna votlina.

»Kar za menoj, Tonček — nič se ne boj!« je palček pomignil in stopil v votlino, Tonček pa za njim.

Šla sta lepo počasi, šla, šla — votline pa ni bilo konca še in še ne. In bolj ko se je za njima mračila dnevna svetloba, bolj se je nekje daleč pred njima gostila neka motna luč in je Tonček razpoznaval, da se tista luč dela iz mnogih mnogih lučk obakraj rova.

Z vseh strani se je slišalo neko škrtnanje in prasketanje, kakor bi kdo lomil kamen in krusil steno.

Ko sta prišla že prav daleč, so se vse lučke nekako snele in spustile do tal.

Tonček je zdaj videl palčka ob palčku in vsak je v roki držal lučko, se smehljaj in vljudno klanjal.

»Vidiš,« mu je palček Poslanček šepetal, »to so palčki rudarčki, ki iščejo drage rudnine in tudi ploščice, kakovršne ti je gospod doktor dal prešteti.«

Tonček od strmenja ni utegnil reči nobene, le kar gledal je, gledal.

Joj, koliko jih je... pa vsi tako majhni in vsi tako stari in dolgo-bradi...! Le oblečeni so drugače kakor palček Poslanček. Spred in zad so opasani z usnjatim predpasnikom, da se jim hlačice ne trgajo, ko jim je po škrbinasti steni lomiti in krusiti ostro kamenje, da bi prišli do rude; na glavi jim čepi usnjata čepica, ob sebi pa imajo oster cepinček, krivouho kladivce in topouho rovnico...

Tonček je postal in zastrmel vanje. Zdelo se mu je, da pozna vse te možičke, saj jih je že tolikrat gledal v knjigah slikanicah.

»O, Tonček — pozdravljen!« so se klanjali.

»Kaj si vendar tudi ti prišel malo k nam?« so se mu smehljali.

»No, prav, prav!« so mu kimali in mahljali z roko, ko je spet stopal za Poslančkom.

»Poslanček,« je šepetal, »kako, da me vsi poznajo?«

»Ker jih poznaš tudi ti.«

Še zmerom sta počasi šla dalje, palčkov pa je bilo kar več in več.

»Pazi, Tonček, glej, kam stopiš, da mi ne pohodiš katerega in da si še tu ne zlomiš noge!« ga je palček Poslanček opominjal.

In dlje ko sta prišla, večja in svetlejša je postajala svetloba v daljavi, a izza ovinka ju je nenadoma obsijal tak žar čudovite luči, da se je Tončku zableščalo, kakor če bi pogledal v sonce.

»Glej, zdaj pa sva pri nas doma,« je Poslanček veselo rekel.

Tončku so se oči navadile žarke luči, ozrl se je in močno začudil.

Stala sta v veliki sobani. Z visokega stropa je visel kakor purje jajce velik diamant in z močjo tisoč in tisoč sveč svetil vsej velikanski sobani,

da so se ji stene, ki so bile obložene s samimi pisanimi ploščicami zelene, rdeče, modre in vse mogoče pisane barve, kar lesketale kakor najbolj čisti kristali in biseri.

»Vidiš, Tonček, ploščice so vseč tudi nam. Zbrali so jih palčki rudarčki in z njimi okrasili tale naš dom.«

Na koncu sobane je stal čudovit prestolček, ves zlat in obsut z dragulji, okoli njega in ob stenah se je stiskala gošča stolčkov in mizic, takisto lepih in dragocenih.

»Škoda, našega kralja, glej, ni doma, da bi videl tudi njega,« je Poslanček menil. »Saj bi te prosil, da bi ga počakal, pa se že moraš vrniti domov, sicer bi skrbelo očeta, kaj je s teboj.«

In sta šla, odkoder sta prišla.

»Tonček, le oglasi se še kaj!« so ga lučke s sten pozdravljale.

»Samo preživ ne bodi več, da si zopet ne pohabiš noge!«

Na koncu rova je palček Poslanček spet zamahnil s tisto koreninico.

»Kakova koreninica pa je to?« bi bil Tonček še rad zvedel, ko je stena škrtala in se razmikala.

»Sladka koreninica — pa z njo lahko odpira samo palček...«

— »No, Tonček, zdaj boš pa kmalu spet zdrav,« se je doktor smehljaj, ko se je bolniček zbudil in debelo pogledal okoli sebe.

Kaj ni bil še pravkar med palčki? Brž je hotel vstati, pa je zaječal od bolečine in omahnil na zglavje.

»Glej ga, tako hitro pa ne bo,« se je doktor smehljaj in šel.

Misli so Tončku spet begnile k palčkom.

»Lepo je bilo pa le!« je dejal in od utrujenosti mirno zaspal.

Emile Zola:

Naskok na mlin

(Prevedel Mirko Kragelj.)

(Konec.)

Tisti hip je odbila v rocreuseskem zvoniku enajsta. Udarci ure so čisto in jasno priplavali k njima. Ona se je vsa prestrašena vzravnala. Dve uri sta prešli od tedaj, ko je bila zapustila mlin.

»Čuj me,« je dejala naglo, »ako bi te nujno potrebovala, bom stopila v svojo sobo in pomahnila z robcem.« Nato je odbežala. Dominik se je ves vznemirjen zleknil ob robu jarka na tla, da je mogel opazovati mlin. Ko je Frančiška zavila proti vasi, je srečala starega berača, očeta Bontempa, znanega po vsej okolici. Pozdravil jo je; pravkar je bil videl mlinarja, stoječega sredi Prusov; odhajajoč dalje po cesti se je prekrizal in zamrmral nerazumljive, zmedene besede.

»Dve uri sta potekli,« je vzkliknil častnik, ko se je prikazala Frančiška. Oče Merlier je sedel na klopi ob vodnjaku. Še vedno je pušil. Mla-

denka je prosila, rotila, padla na kolena. Hotela je pridobiti na času. Vedno bolj in bolj jo je navdajalo upanje, da se vrnejo Francozi in sredi svojega obupnega tarnanja se ji je zdelo, da že sliši v daljavi enakomerne korake prihajajoče armade. O, da bi le prišli in jih vse osvobodili!

»Gospod poročnik, le še eno uro, eno samo uro nam vendar lahko še dovolite.« Toda častnik se ni dal omajati. Ukazal je celo, da jo dva moža pograbit in odvedeta, da se more mirno izvršiti nad starcem obsodba po prekem sodu. V Frančiškini notranjosti se je bila strašna borba. Nikakor ni mogla dopustiti, da bi ji kar tako usmrtili očeta. Ne, ne, raje umre ona skupaj z Dominikom. V sobo bo planila ... Tedaj je nenadoma stopil Dominik sam na dvorišče.

Častnik in vojaki so zmagoslavno zakričali. On pa je pristopil, kot da razen nje ni nikogar, naravnost k Frančiški ter mirno, skoro osorno, izjavil:

»To ni prav od tebe. Zakaj me nisi pozvala nazaj? Oče Bontemps mi je šele moral povedati ... Torej, zdaj sem tu.«

Peto poglavje.

Bilo je ob tretji popoldanski uri. Veliki, črni oblaki so nenadoma zagnili nebo. Sosednjo pokrajino je zajela ljuta nevihta. Rumenkasto nebo in raztrgani, bakrenordečkasti oblaki so izpremenili rocreuseško dolino, ki se je sicer tako ljubko blestela v solncu, v temačno morišče, prepredeno z mrkimi sencami. Pruski častnik se je zadovoljil s tem, da je zaprl Dominika, ne da bi se izjavil o nadaljnji usodi, ki mu jo je namenil. Že od poldneva sem je trepetala Frančiška v silnem smrtnem strahu. Kljub neprestanim očetovim prošnjam, ni hotela zapustiti dvorišča. Čakala je Francoze. Toda potekale so ure, bližala se je noč; njeno trpljenje je bilo tem bolj mučno, ker ta časovna pridobitev po vsej priliki ne bi mogla odvrniti strašnega konca.

Toda ob treh so se Prusi vseeno jeli pripravljati na odhod. Pravkar se je častnik, kakor prejšnji večer, z Dominikom zaklenil v sobo. Frančiški je bilo jasno, da se zdaj odločuje življenjska usoda mladega moža. Tedaj je sklenila roke in molila. Oče Merlier je ostal kraj nje s svojim nemim in strogim obnašanjem. Kot pravi kmet se ni upiral usodi, ki ga je bila doletela.

»O moj Bog, moj Bog,« je zaječala Frančiška, »usmrtiti ga hočejo ...«

Mlinar jo je privil k sebi ter si jo je posadil kakor dete v svoje naročje.

Tisti hip je stopil častnik iz hiše. Za njim sta dva vojaka privedla Dominika.

»Nikdar in nikoli!« je kričal. »Pripravljen sem umreti.«

»Premisli si,« je spet prigovarjal častnik. »Uslugo, ki mi jo odrekaš, mi bo izkazal drugi. Zato ti ponujam življenje, biti hočem velikodušen ...«

Gre samo za to, da me povedeš skozi gozd v Montredon. Gozdna pota morajo biti.«

Dominik ni več odgovoril.

»Torej nočeš?«

»Usmrтите me in končajte!«

Frančiška ga je iz daljave prosila s sklenjenima rokama. Pozabila je na vse, bila bi mu svetovala največjo strahopetnost. Toda oče Merlier jo je prijel za roke, da ne bi Prusi videli teh kretenj ob bojazni zmedene ženske.

»Prav ima,« je zamomljal, »bolje je umreti.«

Posadka vojakov je nastopila k izvršitvi smrtne obsodbe. Častnik je prežal na Dominikovo omahljivost. Še vedno je upal, da ga bo pregovoril. Zavladala je grobna tišina. Iz daljave se je začulo bučno grmenje. Težka soparica je dušila pokrajino. Tedaj je pretrgal tišino vzkrik.

»Francozi, Francozi!«

Res, oni so bili. Jasno je bilo ločiti na sauvalski cesti ob gozdnem parobku rdečehlačnike. V mlinu se je pojavilo neobičajno razburjenje. Pruski vojaki so begali med divjim kričanjem sem in tja. Dotlej še ni bil počil strel. »Francozi, Francozi!« je vzkliknila Frančiška ter ploskala z rokami.

Bila je kot brez uma. Osvobodila se je iz očetovega objema in smejoč se na glas je krilila z rokama. Torej so vendarle prihajali, prihajali še pravočasno, saj je Dominik še vedno stal tamkajle pokoncu.

Kakor tresk je nenadoma odjeknila silovita salva mimo njenih ušes. Ozrla se je.

»Predvsem hočemo spraviti to reč s sveta,« je zamrmral častnik. Lastnoročno je pahnil Dominika k zidu skednja in potem zapovedal streljati. Ko se je Frančiška okrenila, je ležal Dominik na tleh, prsa so mu bila prestreljena od dvanajstih krogel.

Ni zajokala. Kot da jo je kdo oplazil po glavi, so togo zastrmele njene oči. Sedla je pod skedenj par korakov vstran od mrtvega trupla, ga ogledovala in od časa do časa negotovo zamahnila z roko kakor otrok. Prusi so bili prijeli očeta Merliera kot talca.

Vnela se je ljuta bitka. Častnik je jadrno razpostavil svoje vojake. Spoznal je takoj, da bi bil v slučaju umika popolnoma ugonobljen. Zato je hotel drago prodati svojo kožo. Prusi so zatorej pričeli braniti mlin, ki so ga Francozi napadli. Streljanje je pričelo na vso moč besno. Trajalo je cele pol ure. Tedaj je votlo odjeknilo in izstrelek je odtrgal stoletnemu brestu največjo vejo. Francozi so imeli topove. Ena njihovih baterij se je pojavila kraj jarka, v katerem se je bil skrival prej Dominik in je obstreljevala veliko cesto proti Rocreusu. Odtedaj ni borba mogla več dolgo trajati.

Joj, ubogi mlin! Krogle so ga prebijale na vseh straneh. Pol strehe je bilo odtrgane. Dve steni sta se porušili. Posebno na strani ob Morelli

tudi, kar si zraven misliš! Tu prihaja vpoštev posebno: lega, način pisave, velikost, množina, razmerje črk in kakšna črka je.

Lego določiš s predlogi, posebno: pred, za, zadaj za, na, nad, pod, v, med, spredaj, zadaj, gori, doli, sem, tja itd.

Način pisave: pisana, tiskana, pokonci, počez, postrani, ležeča, stoječa, narobe itd.

Velikost črke in kakšna je: črna, velika, mala, polna, prazna itd.

Množino črk določiš s števnikami in nedoločnimi števnikami ali primernimi samostalniki, kot: eden, dva, tri itd., mnogo, veliko, par, več, manj, množina, skupina itd.

Razmerje določi s primerjavo: večji, manjši, raste, pada, se veča, se manjša itd. Nekaj zgledov!

Za lego: **NA** rod **NA** Raz **Nis** **UM**, t. j. Med na (leži) rod nis (leži) po raz um = Mednarodni sporazum.

Način pisave: **LEAS** t. j. Narobe svet.

Kakšna črka je: = **Mi Le** **■ KOS**, t. j. Le (leži) po mi (oba ležita) po je črn i kos = Lepo mi poje črni kos.

Množina črk (besed): **MISLI** **RECI** = Dvakrat misli, enkrat reci.

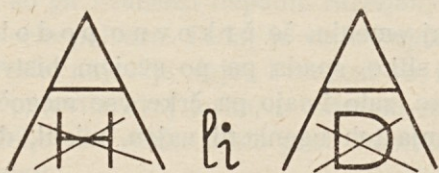
Razmerje: **SLAVA** — **KRAVA** = Slava je večja kot krava.

Ali: **oOoOoOoO**, t. j. Iz malega (namreč o) raste velik O = Iz malega raste veliko.

Pomni: črtana črka ali beseda pomeni navadno: ne ali pa ni! N. pr.

~~Hodi~~, t. j. ne hodi

Črkovna podobnica.

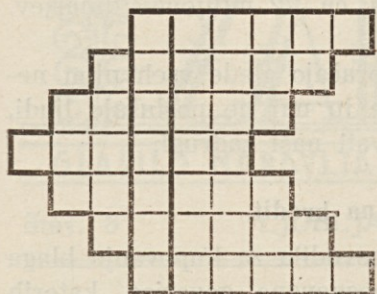
OMrrrrrrr

Konjiček.

	eo		el	
	Os		O Ž.	
oj	ed	sl	nk	gr
ov	ee	tn	ba	o!
al	št	sk	el	ra

Skakaj po načinu šahovega konjička.

Zemljepisna.

Ber - ber - bre - dan - gen - lin - lo - lo - men -
muc - na - na - o - ro - ve - va - zig.

Sestavi iz zgornjih zlogov imena 7 mest evropskih držav, in sicer: 1 iz Albanije, 1 iz Češke, 1 iz Italije, 2 iz Nemčije, 1 iz Norveške in svobodne luke ob Severnem morju. Razporedi jih pravilno v vodoravne vrste, tako da ti dajo črke v debeloobrobjeni navpični vrsti ime glavnega mesta evropske države.

Rešitev ugank v 6. števil. »Zadrugarja«.

Črkovnica: Kdor za smolo prime, se osmoli.

Posetnica: Potepuh, lenuh, berač.

Srce iz lecta: Srce naj govori!

Prav so rešili in bodo nagrajeni: Vladimir Globokar, Stanislav Globokar, oba iz Mlačevega; Božena Veber z Jesenic; Otilija in Nada Pavlovčič iz Most pri Lj.; Živic Bogdanček, Ljubljana; Pegan Ludovik, Dev. Marija v Polju; Osredkar Marko, Ljubljana; Feldin Hermina, Hrušica; Pegan Olga, Dev. Marija v Polju.

Iz upravnega odbora

Malo pojasnila.

Ker nas je že več članov vprašalo, ali je res, da je sedaj jamstvo v naši zadrugi poleg dosedanjega jamstva še pretkratno, da je to nekje v zakonu o nabavljajalnih zadrugah napisano, objavljamo:

Jamstvo znaša v naši zadrugi delež 300 Din in še dvakratno, tedaj skupno 900 Din.

Naša zadruga pa je članica Saveza nab. zadrug v Beogradu, kjer ima svoj delež, podobno kakor člani v naši zadrugi. Ta delež znaša 500 Din na začetih 100 članov, tedaj 5 Din na člana. Tu pa je jamstvo res petkratno. Toda petkratno od petih dinarjev, ter jamči potemtakem vsak član res še posredno z zneskom 25 Din. Skupno z jamstvom v zadrugi znaša tedaj 925 Din.

Če bi nekateri naši člani s tako vnemo čitali naše glasilo »Zadrugar« in proučevali nazorne diagrame, ki smo jih bili letos objavili, kakor študirajo suhoparne zakone in zakon o nab. zadrugah, bi ne imeli teh skrbi in bi ne begali še drugih, ki ne čitajo in ne mislijo ničesar. V naši zadrugi ima danes že vsak član 730 Din rezervnega fonda, in če bo šlo tako naprej, bo v par letih tega fonda nad 1000 Din na člana.

Savez nab. zadrug pa ima lastnega kapitala, ki ga je dobil v dar od države z odtegljaji 1% pri državnih dobavah, ca. 72 milijonov dinarjev. Tedaj še nas ne bo konec.

Članom pa nujno priporočamo, da se obračajo glede vseh njim nejasnih vprašanj direktno na vodstvo zadruga in naj ne poslušajo ljudi, ki v nevednosti ali zlobnosti skušajo škodovati naši zadrugi.

Kupovanje za gotovino in na kredit.

V 5. številki »Zadrugarja« so bila izdana navodila za kupovanje blaga za gotovino. Ker se razširjajo različne neosnovane govornice, katerih namen je le škodovati naši ustanovi, podajamo k temu sledeča pojasnila:

Občni zbor je sklenil, da naj se članstvo čimprej privadi h kupovanju robe za gotovino. Sklenil je dalje, dati vsem tem kupovalcem za gotovino poleg običajnih povračil še 1% skonta ob koncu leta. Zadruga, zavedajoč se težkega materialnega stanja naših članov, je pričrčeni s 1. julijem vsem onim članom, ki se hočejo te udobnosti poslužiti, na njih prošnjo razdelila dolg na več obrokov in s tem omogočila kupovanje živil za gotovino. Poudariti moramo, da je precejšnje število našega članstva razumelo naš razpis in se poslužilo te ugodnosti. Zadruga je vsem tem članom omogočila odplačilo dolga na živilih na take obroke, da jim je nadalje omogočeno kupovanje specerijskega blaga za gotovino.

V razpisu ni nikjer odrejeno, da se sedaj ukinja kupovanje robe na kredit. Vsakemu članu je bilo dano na razpolago, ali kupuje nadalje živila v gotovini ter se pri tem okoristi z 1% skonta (pri kurivu pa 2%), ali pa, da še nadalje kupuje živila na kredit. Vsekakor je pa v interesu člana samega in tudi v interesu zadruga ter skupnosti, da se naši člani čim najbolj poslužujejo kupovanja za gotovino.

Naši ustanovi nenaklonjeni ljudje pa skušajo z neosnovanimi vestmi bogati naše članstvo.

Kdor ima čiste namene, hoče trezno in samostojno misliti ter iskreno sodelovati v svojem in našem skupnem interesu, ne bo poslušal takih in sličnih vesti, marveč se informiral na pravem mestu.

Vsebina: Mednarodna zadružna zveza praznuje zadružni dan (str. 193). — Zadrugi duh (str. 196). — Še o zadružni svobodi (str. 200). — Idejni temelji socialnega vprašanja (str. 201). — Perutninarstvo: Razstava perutnine (str. 205). — Čebelarstvo: Ustanovitev čebelarke zadruga (str. 207). — Cvetlice: Nega sobnih cvetic poleti (str. 208). — Kuhinja: Zelena solata (str. 210). — Naša družina: Otrok in njegov duševni razvoj (str. 213). — Palček poslanček (str. 214). — Naskok na mlin (str. 218). — Za naše male: ABC za naše ugankarje (str. 221). Uganke: Konjiček; Črkovna podobnica; Zemljepisna (str. 222 in 223). — Iz upravnega odbora: Malo pojasnila (str. 223). Kupovanje za gotovino in na kredit (str. 224).

»Zadrugar« izhaja mesečno 20tega in stane celoletno 24 Din, posamezna številka 3 Din. Naroča in reklamira se pri upravnem odboru N. Z. U. D. Ž., Ljubljana VII, Mahničeva cesta št. 7, kamor se pošiljajo tudi dopisi. — Odgovorni urednik: Dr. Benko Leopold, Kolodvorska ulica 39. — Tisk tiskarne Makso Hrovatin v Ljubljani.